

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЦЕНТР ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ

Кафедра фізичного виховання та спорту

А.М. Буц, Т.В. Шепеленко, А.В. Шатов

**МІСЦЕ І ЗНАЧЕННЯ СПОРТУ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ
ТА СУСПІЛЬСТВІ.
ОЛІМПІЙСЬКИЙ РУХ В УКРАЇНІ**

Конспект лекцій

з дисципліни

«ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ»

Харків – 2014

Буц А.М., Шепеленко Т.В., Шатов А.В. Місце і значення спорту в житті людини та суспільстві. Олімпійський рух в Україні: Конспект лекції. – Харків: УкрДАЗТ, 2014. – 27 с.

Даний конспект лекції підготовлений відповідно до навчальної програми з фізичного виховання у внз III-IV рівнів акредитації і є складовою частиною навчально-методичного комплексу дисципліни.

Автори дають характеристику сучасному спорту, з'ясовують його значення у житті кожної людини та суспільстві, аналізують завдання масового спорту та спорту високих досягнень.

Матеріали конспекту лекції надають інформацію з історії розвитку світового олімпійського руху, олімпійського руху в Україні та подальші напрямки і перспективи його розвитку.

Конспект лекції розроблений для студентів денної форми навчання усіх спеціальностей з метою підвищення рівня освіти.

Бібліогр.: 5 назв.

Конспект лекції розглянуто і рекомендовано до друку на засіданні кафедри фізичного виховання та спорту 30 січня 2013 року, протокол № 6.

Рецензент

старш. викл. А.Є. Паршев

А.М. Буц, Т.В. Шепеленко, А.В. Шатов

МІСЦЕ І ЗНАЧЕННЯ СПОРТУ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ ТА
СУСПІЛЬСТВІ.
ОЛІМПІЙСЬКИЙ РУХ В УКРАЇНІ

Конспект лекцій
з дисципліни

«ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ»

Відповідальний за випуск Буц А.М.

Редактор Решетилова В.В.

Підписано до друку 03.02.14 р.

Формат паперу 60x84 1/16. Папір писальний.

Умовн.-друк.арк. 1,25. Тираж 25. Замовлення №

Видавець та виготовлювач Українська державна академія залізничного транспорту,
61050, Харків-50, майдан Фейербаха, 7.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2874 від 12.06.2007 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1 Сутність спорту.....	6
1.1 Масовий, аматорський спорт	8
1.2 Спорт вищих досягнень.....	9
2 Значення спорту в суспільному житті людини.....	11
3 Історія розвитку олімпійського руху.....	13
4 Олімпійський рух в Україні.....	14
4.1 Сучасний олімпійський рух в Україні та світі: основні напрямки та перспективи розвитку.....	16
4.2 Сучасний стан фінансування олімпійського руху в Україні.....	19
5 Параолімпійський рух	24
Висновок	26
Список літератури.....	27

ВСТУП

Спорт має дивовижні властивості. Він об'єднує людей, які ним займаються, знайомить їх між собою, зміцнює здоров'я, характер і навіть розумові здібності, розвиває в них такі фізичні якості: витривалість, швидкість, спритність, гнучкість та сила; розвиває реакцію та терпіння. Спорт робить людей стійкими до негативних факторів зовнішнього середовища. Він приносить масу позитивних емоцій, наприклад, при перемозі улюбленої команди або при досягненні високих результатів.

Спорт – це органічна частина фізичної культури, яка являє собою сукупність матеріальних і духовних цінностей, що створюються та використовуються суспільством для ігрової фізичної діяльності людей, яка спрямована на інтенсивну спеціалізовану морфофункціональну і психічну підготовку для наступного максимального виявлення здібностей шляхом змагань.

Спорт – це спеціально організована діяльність з підвищення рівня розвитку фізичних та деяких інших здібностей з метою реалізації їх шляхом регулярної участі у змаганнях і досягнення високих спортивних результатів.

Спорт, без сумніву, – один з головних засобів виховання рухів, удосконалення їх точної та тонкої координації, розвиток необхідних людині рухових фізичних якостей. Але не тільки це. У процесі занять спортом загартовується воля, характер людини, удосконалюється вміння керувати собою, швидко і правильно орієнтуватися у різноманітних складних ситуаціях, своєчасно приймати рішення, свідомо ризикувати або втримуватися від ризику. Спортсмен тренується поряд з товаришами, змагається із суперниками і обов'язково збагачується досвідом людського спілкування, вчиться розуміти інших. Роль спорту у вихованні людини, яка гармонійно сполучає в собі духовне багатство, моральну чистоту і фізичне удосконалення, величезна і багатозначна.

В системі фізичного виховання спорт має велике значення. Це пояснюється особливою дієвістю спорту як засобу та методу

фізичного виховання, його популярністю, загальнокультурною та престижною значимістю у сучасному світі, що постійно зростає.

Рік від року спорт стає складнішим, розумнішим, цікавішим, активний інтерес до спорту виявляє усе більша кількість людей. Отже, частка впливу фізкультури та спорту на становлення особистості людини постійно зростає.

Народжений теперішнім бурхливим часом сучасний спорт сам по собі утілює цей час, вбирає до себе його складний суперечливий характер, є символом, образом, специфічним носієм його своєрідних проявів та проблем.

А яку роль у Вашому житті відіграє спорт? Є люди, які вважають його нераціональною тратою часу, інші не бачать свого життя без спорту і таких, на велике щастя, більше, ніж перших. Причому, кожен з них може мати різне ставлення до спорту: хтось віддає перевагу простим заняттям яким-небудь видом спорту або загальною фізичною підготовкою, ну, а для когось спорт – це засіб існування. Серед останніх можуть бути діючі спортсмени, тренери, лікарі, директори різних спортивних товариств, вболівальники спорту та ін. Кожен з них робить свій внесок у розвиток спорту на нашій планеті.

Великий спорт, який знаходить своє відображення на олімпійських іграх, підштовхує сотні спортсменів до активного удосконалення своєї особистості з метою досягнення успіхів на престижних міжнародних змаганнях.

Неймовірний ентузіазм французького барона П'єра де Кубертена відродив стародавні змагання, які беруть свій початок ще з 776-го року до нашої ери. Нині олімпійський рух є потужним чинником розвитку сучасного спорту.

Відроджений олімпійський рух за столітню історію знав не лише тріумфи. В його минулому були й лихоліття, які пов'язані із трагічними для світу і людства подіями двох світових війн, протистоянням двох соціальних систем і породженими цим протистояннями спробами деморалізувати олімпійський рух, бойкотувати олімпійські ігри тощо. Однак з усіх важких випробувань олімпійський рух виходив ще міцнішим, загартованішим, стабільнішим, порівняно швидко оговтуючись від наслідків війн, соціальних наслідків та ін. Причиною такої дивовижної життєдіяльності є велика привабливість світлих ідей

олімпізму, що дійшли до нас від олімпійських ігор Стародавньої Греції, сучасних ідеалів та принципів.

Сучасному світу необхідний олімпізм як життєвий філософський план, що може стати основою для створення способу життя, що побудований на повазі до загальних етичних принципів і сприятливого виховання, поєднує спорт із культурою та мистецтвом.

1 Сутність спорту

Спорт – це історично сформована галузь людської діяльності, яка пов'язана з виявленням у ході змагань переможця, спортивних досягнень і результатів. Обов'язкова умова спорту – змагання. Змагальний результат у спорті досягається при високоактивних рухових діях і тому безпосередньо залежить від можливостей спортсмена – функціональних можливостей, фізичної підготовки і фізичного розвитку, технічної, тактичної та психологічної підготовленості.

Спорт має не тільки власну змагальну діяльність, але й широкі можливості для включення людини в міжособистісні стосунки. У широкому сенсі він охоплює змагальну діяльність, міжособистісні відносини, поведінкові норми, які складаються на основі цієї діяльності.

Багатостороння значимість спорту виявляється через його функції в суспільстві. Серед них виділяють такі:

- *змагальна*, що забезпечує виявлення найсильнішого, визначає рівень спортивної підготовленості та резервних можливостей в екстремальних умовах, що включає розробку системи підготовки спортсменів до змагальної діяльності та ін.;
- *виховна*, яка забезпечує, з одного боку, підвищення змагальної діяльності спортсменів, а з іншого, виховання соціально активної особистості;
- *фізична активність*, що сприяє підготовці до різних видів суспільної діяльності і покликана сприяти всебічному розвитку людини;

- *оздоровча* – спрямована на зміцнення та збереження здоров'я;
- *рекреаційна*, що дозволяє використовувати спорт як засіб активного відпочинку людини;
- *виробнича* – спрямована на професійну підготовку і підвищення продуктивності праці за рахунок зміцнення здоров'я, поліпшення фізичного розвитку, набуття життєво необхідних умінь та навичок;
- *пізнавальна* – використання спортивної діяльності як моделі для вивчення максимальних можливостей організму в умовах змагання;
- *зміцнення дружніх відносин* між країнами і народами;
- *видовищна* – задоволення бажання мільйонів людей стати свідками спортивних змагань;
- *економічна* – забезпечення фінансовими засобами розвитку спорту всередині країни, встановлення зовнішньоекономічних зв'язків;
- *престижна* – використання досягнень у спорті для підвищення престижу країни.

Розвиток спорту у всьому світі привів до виникнення багатьох окремих видів спорту. Усі види спорту, які отримали широке розповсюдження у світі, кваліфікуються як шість груп:

- види спорту, для яких характерна активна рухова діяльність з найбільшим виявленням фізичних і психічних якостей;
- керування спеціальними механічними засобами пересування (автомобіль, мотоцикл та ін.);
- ураження цілі зі спеціальної зброї (стрільба, дартс);
- модельно-конструкторська діяльність (авіамоделі, автомоделі);
- абстрактно-логічне обігравання суперника (шахи, шашки);
- багатоборства, що складені зі спортивних дисциплін, які входять до різноманітних груп спорту (біатлон, триатлон та ін.).

Сучасний спорт поділяється на масовий (аматорський) і спорт високих досягнень (професійний). Залежно від спрямованості у масовому спорті в процесі систематичних занять вирішуються такі завдання: освітні, виховні, оздоровчі, професійно-прикладні, рекреативні, підвищення фізичного стану

(кондиції). Такі завдання, у процесі вирішення, дають можливість зміцнювати здоров'я, удосконалювати фізичні якості і рухові можливості, сприяють довголіттю.

Професійна спортивна діяльність, спрямована на вищі досягнення, займає основний час спортсмена, що накладає відбиток на його спосіб життя.

Високі результати і перемоги є надбанням будь-якої країни, тому рекорди і перемоги зміцнюють її авторитет на міжнародному рівні. Мільйони глядачів, які сидять на стадіонах або біля телевізорів, стають свідками різних змагань. Олімпійські ігри, чемпіонати світу, світові рекорди стали духовними цінностями, які притягують мільйони вболівальників. Але не всі знають, яка тяжка праця стоїть за перемогами та рекордами. Виступи на змаганнях вимагають від спортсменів максимального напруження всіх систем організму. До речі, загальний річний обсяг тренувального та змагального навантаження у спортсменів становить у середньому від 1500 годин і займає більше 300 днів.

Основні критерії ефективності в спорті вищих досягнень – перемоги на міжнародних змаганнях, світові рекорди, призові місця. За цими критеріями оцінюється діяльність спортсмена, команди, тренера, обслуговуючого персоналу, спортивного клубу.

1.1 Масовий (аматорський) спорт

Масовий спорт – вид соціальної діяльності, який дає можливість мільйонам людей удосконалювати свої фізичні якості та рухові можливості, зміцнювати здоров'я і продовжувати творче довголіття, а значить, протистояти небажаним впливам на організм сучасного виробництва та умов повсякденного життя.

Масовий спорт, як і спорт вищих досягнень, включає змагання, мета яких – стимуляція рухової активності. Спортивний результат у цьому випадку є показником фізичної підготовленості. Характерна риса масового спорту – доступність широким масам населення. Критерії оцінки ефективності – широта охоплення населення заняттями спортом, регулярність

тренувань, рівень фізичної підготовленості, особистий спортивний результат.

Загальнодоступний спорт включає до себе шкільно-студентський спорт, професійно-прикладний спорт, оздоровчо-рекреаційний спорт, фізкультурно-кондиційний спорт. У багатьох державах світу ці різновиди включені у рух «Спорт для всіх», який охоплює мільйони тих, хто бажає займатися спортом.

Основною структурною ланкою студентського спорту є спортивний клуб, задачі якого – залучення студентської молоді до занять фізичною культурою та спортом, організація і проведення фізкультурно-масових заходів, створення команд з видів спорту, пропаганда фізичної культури і спорту, створення спортивних таборів, реєстрування спортивних досягнень і рекордів студентів-спортсменів.

1.2 Спорт вищих досягнень, професійний спорт

Спорт високих досягнень – це діяльність, яка спрямована на задоволення інтересу до певного виду спорту, на досягнення високих спортивних результатів, на підвищення особистого престижу, престижу команди, а на вищому рівні – престижу держави. Усяке вище досягнення спортсмена має не тільки особисте значення, але стає загальнонаціональним надбанням, оскільки рекорди і перемоги на найбільших міжнародних змаганнях роблять свій внесок у зміцнення авторитету країни на світовій арені. Тому немає нічого дивного в тому, що найбільші спортивні форуми збирають біля екранів телевізорів всього світу мільярдні аудиторії, а серед інших духовних цінностей настільки високо цінуються і світові рекорди, і перемоги на чемпіонатах світу, і лідерство в олімпійських іграх.

Сьогодні спорт вищих досягнень – поки єдина модель діяльності, при якій у видатних рекордсменів функціонування майже всіх систем організму може виявлятися в зоні абсолютних фізіологічних і психічних меж здорової людини. Це дозволяє не тільки проникнути в таємниці максимальних людських можливостей, але й визначити шляхи раціонального розвитку і використання наявних у кожної людини природних здібностей в

її професійній і громадській діяльності, підвищення загальної працездатності.

Для виконання поставленої мети у високому спорті розробляються поетапні плани багаторічної підготовки. На кожному етапі підготовки ці завдання визначають необхідний рівень досягнення функціональних можливостей спортсменів, засвоєння ними техніки і тактики в обраному виді спорту. Все це сумарно повинно реалізовуватися в конкретному спортивному результаті.

У спорті високих досягнень розрізняють ряд напрямків:

- *спорт супердосягнень* – організація, підготовка і участь у змаганнях особливо обдарованих людей з метою досягнення спортивних результатів, які наближені до рівня кращих спортсменів та команд світу (виступ на олімпійських іграх, чемпіонатах світу та інших крупних змаганнях);
- *професійний спорт* – організація видовищних змагань за участю спортсменів найвищого класу, які виступають за контрактом. Його мета – задоволення інтересів професійних спортивних організацій та спортсменів, що обрали спорт своєю професією;
- *професійно-комерційний* – до цієї групи відносять спортсменів-ветеранів, що спеціалізуються у спортивних іграх, фігурному катанні, які підтримують середній рівень фізичної підготовленості, але показують високий технічний і артистичний рівень, демонструють найвищу спортивну майстерність заради глядачів і високих гонорарів.

Спорт має високе соціальне значення. Заняття спортом на все життя прищеплюють працьовитість, наполегливість, загострене почуття часу, цілеспрямованість. Всі ці якості є великою підмогою у житті, науці, роботі. Ці неоцінні психологічні якості у сполученні з багатим ситуаційним досвідом молодій людині надає спорт. Набути якості у професійній діяльності дозволяють наздогнати та випередити ровесників у життєвій діяльності.

2 Значення спорту у суспільному житті людини

Спорт є ефективним засобом фізичного виховання. Його цінність визначається стимулюючим впливом на поширення фізичної культури серед різних верств населення, і в цьому питанні спорт має міжнародне значення.

«Спорт є органічною частиною фізичної культури, особливою справою виявлення та уніфікованого порівняння досягнень людей у певних видах фізичних вправ, технічної, інтелектуальної та іншої підготовки шляхом змагальної діяльності» (стаття Закону України «Про фізичну культуру і спорт»).

Але спорт не зводиться лише до фізичного виховання, він має самостійне загальнокультурне, педагогічне, естетичне та інші значення. Це особливо стосується «великого спорту». Крім того, ряд видів спорту взагалі не є дійовим засобом фізичного виховання або має до нього лише опосередковане відношення, наприклад: шахи та шашки. З іншого боку, фізичне виховання та спорт не може обмежуватися лише заняттями спортом, і він не може розглядатися як універсальний засіб фізичного виховання, тому що ставить підвищені, часто граничні вимоги до функціональних можливостей організму людини, їх віку, стану здоров'я і рівня підготовленості.

Сучасний спорт займає важливе місце як у фізичній, так і у духовній культурі суспільства. Як суспільному явищу йому притаманні різноманітні соціальні явища.

Визначною функцією спорту є *змагання*. Змагальній діяльності у спорті властиве гостре, але не антагоністичне суперництво, чітка регламентація взаємодії учасників змагань, уніфікація змагальних дій, умов їх виконання і засобів оцінки досягнень. Все це обумовлено відповідними (локальними, національними, міжнародними) спортивними класифікаціями та правилами змагань.

Безпосередня мета змагальної діяльності в спорті – досягнення найвищого результату, визначеного в умовних показниках перемоги над суперником або в інших показниках, прийнятих умовно за критерій досягнень. Змагальна діяльність допомагає виявити резервні можливості організму людини.

Виховна функція передбачає, з одного боку, підвищення ефективності змагальної діяльності, з другого, сприяє всебічному вихованню соціально активної особистості. Однак спортивна діяльність сама по собі бажаного виховного ефекту не забезпечує. Вплив спорту може мати як позитивний, так і негативний ефект.

Функція підвищення фізичної активності передбачає підготовку до різних видів суспільної діяльності і покликана сприяти всебічному розвитку людини, удосконалювати фізичні і духовні здібності, розширювати арсенал життєво важливих рухових дій, підвищувати їх надійність у складних умовах.

Оздоровча і рекреаційно-культурна функції спрямовані на зміцнення здоров'я людей, забезпечення активного відпочинку, формування естетичних смаків.

Виробнича функція дозволяє сприяти підвищенню продуктивності праці через згуртування виробничих колективів, встановлення сприятливого психологічного мікроклімату, впровадження норм і правил здорового способу життя.

Пізнавальна функція передбачає використання спортивної діяльності як моделі для вивчення фізичних і психічних можливостей людського організму в екстремальних умовах.

Видовищна функція, з одного боку, задовольняє прагнення великої кількості людей одержати емоційний заряд як учасників змагань у ролі вболівальників, з іншого – створює прекрасні умови для просвітницької роботи з метою залучення широкої аудиторії глядачів до регулярних занять фізичними вправами.

Економічна функція полягає у самозабезпеченні фінансовими засобами розвитку спорту, джерелом якого можуть бути спортивні лотереї, видавницька діяльність, реклама та атрибутика, комерційні спортивні заходи тощо.

Престижна функція полягає в тому, що успіхи в розвитку спорту та перемоги спортсменів піднімають престиж окремих людей і колективів, регіонів держави в цілому.

Залежно від рівня розвитку спорту (масовий, великий спорт, олімпійський та професійний) певні функції можуть виявлятися більшою або меншою мірою.

У спортивній діяльності розрізняють: базову частину, що репрезентована діяльністю атлетів, управлінсько-організаційну,

науково-методичну, медичну, матеріально-технічні та кадрові служби, що забезпечують їх ефективне функціонування.

Сьогодні у світі функціонує багато видів спорту, які не піддаються точному обліку. Головними з них є олімпійські, об'єднані в Міжнародні спортивні федерації, яких налічується більше 100. Національна спортивна класифікація України об'єднує більше 70 олімпійських видів спорту і більше 100 видів спорту, які не ввійшли до НОКУ (національна олімпійська кваліфікація України). Сучасний етап розвитку характеризується тенденцією до появи нових видів спорту.

3 Історія розвитку олімпійського руху

Олімпійські ігри зародилися у Стародавній Греції у VIII столітті до н. е. і регулярно проводилися понад тисячу років. Безпосередньо зародження олімпійських ігор пов'язують з іменами легендарного грецького героя Геракла, царя Пелопса, спартанського законодавця Лікурга та еллінського царя Іфіта. Вважають, що Олімпійські ігри Стародавньої Греції почали свій відлік у 776 р. до н.е., коли офіційно було зафіксовано ім'я першого переможця ігор Коройба, який за професією був лікарем. Ігри у Стародавній Греції проводилися кожні чотири роки на честь батька богів і людей Зевса. Всі змагання та конкурси проходили у давньогрецькому поселенні Олімпія, що було розташоване у північно-західній частині півострова Пелопоннес на півдні Еллади. Під час ігор дотримувалися священного миру. Будь-які військові конфлікти та сутички в регіоні, де відбувалися олімпійські ігри, заборонялися. Учасниками ігор могли бути вільні греки – чоловіки та юнаки. Для жінок проводилися Герії – ігри на честь богині Гери. Перші олімпійські ігри тривали один день, а програма включала лише один вид спорту – біг. Із зростанням популярності ігор програма поступово розширювалась. У період розквіту вони проходили протягом п'яти днів. Програма змагань включала біг на різні дистанції, панкратіон (поєднання боротьби з кулачним боєм), пентатлон (п'ятиборство).

Спорт для греків був не просто розвагою, його сприймали як доволі серйозне заняття, щільно пов'язане з естетикою та етикою. На інтенсивний розвиток спортивних змагань у Стародавній Греції великий вплив чинив важливий елемент буття і культури стародавніх греків – змагальний принцип, який реалізується у сферах життя (праці, мистецтві, культурі) з метою досягнення найкращих результатів, визнання, прославлення сфери діяльності, примноження особистого престижу і слави міста, держави. Життєвим кредо стародавніх греків було гармонійне поєднання тіла, духу, розуму.

Ініціатору відродження сучасних олімпійських ігор П'єру де Кубертену імпонували погляди стародавніх греків на систему виховання, проведення різноманітних змагань, головним з яких були олімпійські ігри. В них Кубертена приваблювала, передусім, як він підкреслював, «одна з найкращих особливостей грецької цивілізації: участь м'язів у роботі з морального розвитку».

4 Олімпійський рух в Україні

Історія олімпійського руху України розпочалася у 1952 році, коли спортсмени України у складі збірної команди Радянського Союзу вперше взяли участь в іграх XV Олімпіади в Гельсінкі.

З 1952 по 1990 роки олімпійський рух в Україні розвивався та зміцнював свої позиції в житті країни. Українські атлети складали щонайменше 25 % кожної команди СРСР. Під час ігор XXII Олімпіади 1980 року деякі матчі футбольного турніру з великим успіхом проводилися у Києві.

22 грудня 1990 року I Генеральна асамблея засновників прийняла рішення створити Національний олімпійський комітет України і ця дата є офіційною датою його створення. У вересні 1993 року НОК України був остаточно визнаний Міжнародним олімпійським комітетом.

НОК України діє відповідно до положень Олімпійської хартії, Конституції України та чинного законодавства України, свого Статуту.

Основні завдання НОК України – організація підготовки та участі спортсменів в олімпійських іграх, розширення

міжнародного співробітництва, популяризація масового спорту і здорового способу життя, фізичне і духовне збагачення людей. З цією метою НОК України співпрацює з державами, громадськими та іншими організаціями. На засадах незалежності та доброї волі НОК України об'єднує більше 50 федерацій з видів спорту. Він також має більше 25 відділень у всіх областях та по одному відділенню в автономній республіці Крим, містах Київ та Севастополь. Колективними членами НОК України є більше 80 організацій.

Першим президентом НОК України був обраний олімпійський чемпіон Валерій Пилипович Борзов (XX Олімпійські ігри в Мюнхені, легка атлетика 100 м та 200 м). У 1994 році В.П. Борзов був обраний членом Міжнародного олімпійського комітету в Україні та переобраний президентом НОК в грудні цього ж року.

10 грудня 1998 року IX Генеральна асамблея НОК України обрала президентом Івана Никифоровича Федоренко.

Вперше НОК України представляв самостійну національну команду на іграх XVII Олімпіади в Ліллекхаммері, де українські атлети завоювали одну золоту і одну бронзову медалі і посіли 13 місце в неофіційному командному заліку. На іграх XXVI Олімпіади в Атланті національна команда України завоювала дев'ять золотих, дві срібні, 12 бронзових медалей, посівши дев'яте загальнокомандне місце.

Всього 959 атлетів України брали участь в олімпійських іграх, ними завойовано 207 золотих, 134 срібних, 139 бронзових медалей.

НОК України брав участь у чотирьох зимових (1993-1999 роки) та трьох літніх (1993-1997 роки) Європейських юнацьких олімпійських днях. Учасники завоювали 60 медалей, з них: зимові дні – чотири срібні та одна бронзова медаль, літні дні – 19 золотих, 15 срібних та 21 бронзова медаль.

4.1 Сучасний олімпійський рух в Україні та світі: основні напрямки та перспективи розвитку

«Марафон через віки» – так називають історію спорту. Він прийшов до нас із глибини віків і ріс із людством. Енергійний стиль нашого часу передався йому. Проходять десятиліття, а спорт приваблює мільйони людей з усієї планети, він став магнітом, що зближує народи і континенти.

Нині олімпійський рух є потужним чинником розвитку сучасного спорту. На самому початку олімпіада ще не мала такої популярності. На першій афінській олімпіаді виступали лише 245 спортсменів із 14 країн світу. Атлети змагалися у дев'ятох видах спорту: греко-римській боротьбі, велосипедному спорті, гімнастиці, легкій та важкій атлетиці, плаванні, стрільбі, тенісі та фехтуванні. Серед учасників першої олімпіади не було представників України. Кілька атлетів із Одеси намагалися потрапити на ці змагання, однак грошей вистачило тільки доїхати до Стамбулу, тодішнього Константинополя. Минуло 109 років: зараз олімпійці є гордістю нації, і спортивні держави вкладають небачені суми у розвиток олімпійського руху.

Олімпійський рух в Україні – громадський рух, який базується на добровільному об'єднанні громадян та організацій з метою пропаганди ідей олімпізму, здорового способу життя, розвитку фізичної культури та спорту, що координується Національним олімпійським комітетом України.

За скрутних економічних умов та огляду на те, що 2009 рік є основним етапом у завоюванні олімпійських ліцензій на Ванкувер, подвійної важливості набуває забезпечення гідної підготовки українських спортсменів до найважливіших стартів чотириріччя, а з ним і продовження співробітництва та підтримки олімпійського руху. Зокрема, вагомим здобутком були визнані олімпійські успіхи українців у Пекіні – «золото» байдарочниці Інни Осіпенко-Радомської та «бронза» каноїста Юрія Чебана. Члени Федерації каное відзначили суттєву допомогу з боку НОК. Завдяки фінансовій підтримці НОК було забезпечено повне виконання індивідуальних планів, проведені семінари з підвищення кваліфікації тренерів-партнерів.

Олімпіада пройшла два етапи розвитку. Більшу частину 20 століття олімпійські ігри прогресували завдяки політизації. Лідери могутніх держав-агресорів розглядали ці змагання як стратегічний плацдарм. З кожним роком олімпійські ігри набувають розмаху, навіть не всі заможні країни мають змогу провести у себе цей спортивний форум через величезну кількість учасників. Основні завдання НОК України – організація підготовки та участі спортсменів в олімпійських іграх, розширення міжнародного співробітництва, популяризація масового спорту і здорового способу життя, фізичне і духовне збагачення людей. З цією метою НОК України співпрацює з державами, громадськими та іншими організаціями. НОК України має широкі зв'язки з НОК інших країн та олімпійськими організаціями; 16 представників НОК України є членами різних міжнародних організацій та об'єднань. Комітети друзів НОК України були створені і працюють зараз у США, Канаді, Австралії. Генеральною асамблеєю НОК України шляхом таємного голосування був обраний новий президент НОК України. Їм став член Виконавчого комітету МОК(міжнародний олімпійський комітет) та НОК України, прославлений легкоатлет, олімпійський чемпіон Сергій Бубка. За пропозицією С.Н. Бубки віце-президентом НОК було обрано члена Виконкому НОК, президента Федерації біатлону України, заступника міністра у справах молоді та спорту Володимира Бризнака.

Українці з різних куточків країни беруть участь у олімпійських видах спорту. Так, доволі непогані умови для підготовки спортсменів з зимових видів спорту (передусім у Карпатах). Але Галичина не вважається лідером у зимових видах спорту навіть в Україні. Хоча львів'яни дебютували на Олімпіадах ще в далекому 1924 році, коли в марафонському бігу на 50 км у Шамоні змагався лижник Щепан Вітковський. А загалом Львів делегував на зимові олімпіади понад 20 спортсменів, які виступали у шести видах спорту. Найбільшого успіху наші земляки досягли у 1932 році на олімпіаді в Лейк-Плесіді, де хокеїсти Альфред Мауер, Роман Сабінський та Казімеж Соколовський посіли четверте місце у складі збірної Польщі. Вихованка львівської гірськолижної школи Світлана

Гладишева, вже представляючи Росію, стала срібною призеркою олімпійських ігор в Ліллекхаммері – 1994 рік.

Серед наших співвітчизників на олімпіадах відзначились призерка чемпіонатів світу Ірина Меркушина, відомий стрибун з трампліну Валерій Савін, гірнолижниці Ольга Логінова, Христина Підгрушна та Юлія Харківська, дует санярів Олег Авдєєв – Данило Панченко. Найкращі здобутки мали Авдєєв та Панченко, які на двох останніх олімпіадах посідали одинадцяте місце.

За останніх умов виявляється певна комерціалізація олімпійського спорту. Щодо перспектив розвитку національного спорту доцільно розглянути такі питання:

- питання про можливість створення спонсорських об'єднань (пулів) з числа вітчизняних компаній у підтримку національних олімпійських команд;

- ініціювання прийняття законодавчих актів або доповнень до чинного законодавства України з метою надання пільг компаніям, які надають фінансову чи іншу допомогу національним олімпійським командам;

- впровадити серію пам'ятних поштових марок та монет, які присвячені участі українських спортсменів в олімпійських іграх.

Подальший розквіт фізичної культури та спорту в світі – великий стимулюючий фактор для розвитку національного спорту. Олімпіада з її розмахом та найвищим спортивним рівнем збагатила фізкультурні організації нашої країни цінним досвідом, який широко використовується сьогодні і допоможе нам у майбутньому. Україна повинна зробити новий, яскравий крок щодо перетворення спортивного руху з масового у всенародний.

У 80-х роках генеральний секретар ЦК КПРС Л.І. Брежнєв сказав: «Турбота про здоров'я людей є невід'ємною від розвитку фізкультури та спорту. Московська олімпіада наочно показала найкращі досягнення спортсменів. Але все ж таки для більшості людей спорт поки що залишається лише видовищем. Це потрібно виправити. Фізична культура повинна входити в життя широких верств населення і особливо дітей».

Одного разу олімпійський вогонь побував в Україні, а колись, у майбутньому, головні спортивні змагання планети пройдуть і у нашій державі.

4.2 Сучасний стан фінансування олімпійського руху в Україні

Розвиток олімпійського руху в Україні щільно пов'язаний з питанням фінансування. Підготовка спортсменів до міжнародних змагань, поліпшення матеріально-технічної бази, розвиток інфраструктури, науково-методичного забезпечення, розвиток спортивних послуг у країні на основі посилення різноманітності сервісної діяльності безпосередньо залежить від багатьох фінансових джерел.

Формування фінансових ресурсів олімпійського руху в Україні здійснюється з різних джерел, які поділяються на дві основні групи – бюджетні та позабюджетні. До джерел першої групи належать витрати державного бюджету України, а також кошти регіональних і місцевих бюджетів. Помилково вважати, що перехід до ринку автоматично призводить до самоокупності або самофінансування спорту в країні. Держава, яка використовує податкові пільги, пряме або непряме фінансування, дотації під конкретні програми, віддає частину бюджетних коштів на підтримку та розвиток олімпійського руху з регіональних та місцевих бюджетів. На підготовку і участь збірних команд України в олімпійських іграх кошти виділяються з держбюджету. Авансування здійснюється через Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. Грошову допомогу спортсменам і тренерам надає Національний олімпійський комітет України. У 2005 році в Україні була розроблена та прийнята загальнодержавна цільова соціальна «Програма розвитку національного олімпійського руху на 2005 – 2010 роки», яка об'єднує всіх суб'єктів олімпійського руху навколо однієї мети – процвітання вітчизняного олімпізму. Одним із розділів цієї програми було визначено вирішення проблеми фінансування олімпійського руху в державі. Основне навантаження на виконання Програми поклалося на НОК України, який згідно зі ст. 35 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» координує олімпійський рух в Україні і має виключне право представляти Україну на олімпійських іграх, в Міжнародному олімпійському комітеті, міжнародних олімпійських організаціях. У програмі передбачалось фінансування олімпійського руху за рахунок

коштів державних та місцевих бюджетів, залучених коштів НОК України та його місцевих осередків й інших джерел. Починаючи з 2007 року державне фінансування спорту в Україні стало стабільним і НОК вперше отримав державне фінансування, яке щороку дозволяло реалізувати велику кількість програм. За сім останніх років воно склало понад 82 млн грн. Ці кошти вивели олімпійський рух на новий, значно вищий рівень розвитку. До того ж НОК збільшував темпи та суму цієї допомоги. І якщо у 2007 році бюджет підтримки федерацій склав понад 3 млн грн, то 2008 рік нарахував вже 4 млн грн, у 2009 році – понад 4,5 млн грн, у 2010 році ця сума підтримки піднялась більш 6 млн грн. З цієї допомоги НОК виділено понад 18,5 млн грн. Протягом цього періоду НОК підтримував роботу федерацій з підвищення кваліфікації фахівців шляхом їхньої участі в міжнародних форумах та різноманітних семінарах і тренінгах на території України та за кордоном з підготовки до олімпійських ігор на суму близько 3 млн грн. За останні сім років було виплачено понад 8,5 млн грн на стипендії НОК. Загалом, незважаючи на економічну кризу та її непрості наслідки, на підготовку спортсменів збірних команд до олімпійських ігор та матеріально-технічне обладнання НОК було виділено понад 70 млн. грн., а на підтримку олімпійського руху в регіональних відділеннях НОК – близько 8 млн грн.

На етапі підготовки для участі у міжнародних змаганнях певні кошти можуть надаватися і спонсорами. Залучення додаткових фінансових ресурсів різних фірм, компаній як спонсорів є необхідною умовою успішного функціонування олімпійського руху в країні. Згідно із Законом України «Про фізичну культуру і спорт» (ч. 3 ст. 28 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 18.06.2009 р.) позабюджетні джерела фінансування олімпійського руху в державі включають до себе: дохід від продажу квитків на змагання, що проводяться; продаж прав на теле-радіотрансляцію змагань; рекламно-спонсорську діяльність; ліцензійну діяльність, тобто продаж товарів з емблемою або символікою спорткомітету; видавницьку діяльність (випуск власних журналів, газет, бюлетенів, прес-релізів та їх продаж); здачу в оренду спортивних споруд, що знаходяться на балансі спорткомітетів; відрахування доходів від

проведених лотерей; іншу комерційну діяльність, яка не суперечить законодавству. Крім того, рекламна діяльність спортивних організацій стимулює приплив додаткових фінансових коштів до їх бюджету. Використання такого виду фінансування як спонсорство, що базується на ринкових принципах еквівалентності, закони попиту і пропонування являють собою, по суті, взаємовигідне співробітництво для досягнення певної мети, доцільно в сучасних умовах для розширення фінансових ресурсів сфери олімпійського руху.

У спорті спонсорство розглядається як комплексний інструмент діяльності в ринкових умовах: вид підтримки різних сфер суспільного життя; вид матеріальної підтримки олімпійського руху, який передбачає зустрічну послугу, що відрізняє спонсорство від інших видів підтримки; складова маркетингової комунікації; вид інноваційної діяльності, що супроводжується суттєвими економічними преференціями з боку держави; інструмент реалізації філософії бізнесу. НОК України дуже активно розвиває маркетингову політику, залучаючи надійних спонсорів.

Спорт у країні завжди приваблював і буде привертати увагу бізнесу та встановлювати ділові контакти з представниками олімпійського руху. З цього боку учасники олімпійського руху прагнуть отримати вигоду від співпраці із спонсорськими компаніями. Завдяки спонсорській підтримці таких компаній як «МТС», «СОСА-COLA», «Самсунг Електронікс», «Боско спорт», «Укрексімбанк» та ін. збільшуються фінансові ресурси учасників олімпійського руху в країні. Спонсори надають для участі в олімпійських іграх необхідну продукцію, послуги, технології, спонсорські команди підтримують спортсменів у підготовці та участі на головних стартах країни. Тільки за 2007 – 2010 роки завдяки успішній реалізації маркетингової програми, яку розробив НОК України, на розвиток олімпійського руху в країні було залучено від спонсорів та партнерів понад 90 млн грн. Одним із вагомих та безперечних досягнень за останні роки можна вважати участь НОК у маркетингових програмах МОК. Якщо до 2006 року НОК України отримував за програмою ТОП-спонсорів МОК фінансову допомогу на чотири роки розміром 20 тис. дол., то на 2010 рік ця сума становила 800 тис. дол. на той

же період, що в 40 разів більше. Перед країною стоять нові фінансові завдання. Пройшла олімпіада у Лондоні, де наші спортсмени показали не зовсім високі результати. Необхідно зробити аналіз усіх невдач, намітити програму удосконалення системи підготовки спортсменів до наступних головних стартів для того, щоб довести, що Україна була і буде розвиненою країною з міцною інфраструктурою. Отже, в останні роки фінансування олімпійського руху в цілому збільшилось, але воно не забезпечує достатньою мірою потреби спорту вищих досягнень і не вирішує тих потреб, які існують сьогодні в країні. Дитячо-юнацьким спортивним школам, які закривались та і закриваються, не вистачає необхідного спортивного інвентарю для тренувань, продовжується відтік спортсменів та висококваліфікованих тренерів за кордон. Відкривають спортивні центри, будуються нові басейни, але їх відвідування стає недоступним для великої кількості людей, а особливо талановитих дітей та молоді через високу вартість послуг. Держава в цій галузі втратила свою організуючу роль, оскільки не здійснює фінансування роботи спортивних секцій і проведення фізкультурно-спортивних заходів у цілому по Україні. Подальший розвиток олімпійського руху в країні в сучасних умовах неможливий без удосконалення формування та використання фінансових ресурсів цієї галузі, що включає розробку і реалізацію програми розвитку багатоканальної системи фінансування галузі, різноманітність та альтернативність джерел утворення фінансових ресурсів фізкультурно-спортивних організацій, що розширює можливість залучення додаткових коштів.

На період 2011 – 2014 років з метою розвитку, зміцнення та захисту олімпійського руху в країні розроблено та прийнято «Програму розвитку олімпійського руху в країні на період 2011 – 2014 років», в якій одним з перших завдань є фінансування олімпійського руху. На цей період за рахунок державного бюджету передбачається до 20 млн грн щороку на пропаганду олімпійського руху через засоби масової інформації, впровадження олімпійської освіти, планується створення нових центрів спортивної підготовки та їх фінансове, матеріально-технічне й організаційне забезпечення. При цьому на реалізацію

програми також передбачається фінансування за рахунок місцевих бюджетів, залучених коштів НОК України та його осередків і спонсорів. Аналіз сучасного стану фінансування олімпійського руху засвідчує, що в Україні відбулися серйозні зміни в цій галузі. Державне фінансування спорту стало стабільним, виділяються кошти на підвищення кваліфікації фахівців, спортсмени стали отримувати стипендії. Змінився рівень підготовки збірних команд до олімпійських ігор та удосконалюється матеріально-технічна база, що позначається на спортивних результатах. Україна на сьогодні займає високу сходинку найсильніших команд у світі за час проведення олімпійських ігор сучасності. Залучаються додаткові фінансові ресурси від різних фірм, компаній, які виступають спонсорами. Отримала розвиток нова комерційна система спонсорської підтримки.

В останні роки фінансування олімпійського руху загалом збільшилося, але не забезпечує достатньою мірою потреби спорту вищих досягнень та не вирішує тих проблем, які з'явилися сьогодні в країні: недосконала нормативно-правова база для розвитку професійного спорту; недостатній розвиток інфраструктури (спортивні споруди та тренувальні бази) для професійного, дитячого та оздоровчого спорту; низький купівельний попит індивідуальних споживачів індустрії спорту (глядачів і вболівальників) на спортивні продукти, що призводить до приливу капіталів в інші, більш привабливі галузі економіки, та ін. Тільки системно вирішивши ці проблеми, можна буде говорити про те, що в Україні дійсно створено всі необхідні умови для ефективної партнерської взаємодії держави і підприємницьких структур в індустрії спорту. Для вирішення таких проблем в країні розробляються програми, в яких планується комплекс заходів з розвитку багатоканальної системи фінансування олімпійського руху на Україні, які будуть включати до себе: розробку заходів з фінансової підтримки спорту на основі диференційованого підходу спорту; максимальне використання державної підтримки приватних вкладень у спорт, включаючи спонсорство; матеріальне стимулювання спортсменів на різних етапах розвитку та на змаганнях. З метою забезпечення цих заходів органам державної

влади, НОК України необхідно дотримуватися випереджальних темпів фінансування олімпійського руху з бюджетних і позабюджетних джерел, а також суттєвої активізації спортивної фінансової політики на всіх рівнях управління.

5 Параолімпійський рух

Параолімпійські ігри – міжнародні спортивні змагання для інвалідів, які традиційно проводяться після головних Олімпійських ігор в тих містах, де вони проводились. Літні параолімпійські ігри проводяться з 1960 року, а зимові – з 1976 року.

Виникнення видів спорту, в яких можуть брати участь інваліди, пов'язані з іменем англійського нейрохірурга Людвіга Гутмана, який переборював вікові стереотипи ставлення до людей з фізичними недоліками, ввів спорт у процес реабілітації хворих з ушкодженнями спинного мозку. Він на практиці довів, що спорт для людей з фізичними вадами створює умови для успішної життєдіяльності, відновлює психологічну рівновагу, дозволяє повернутися до повноцінного життя незалежно від фізичних вад.

Назва була пов'язана з терміном – «paraplegia» параліч нижніх кінцівок.

Історія параолімпійського руху. У 1948 році лікар Сток Мандевільського реабілітаційного госпіталю Людвіг Гутман зібрав британських ветеранів, які повернулися з Другої світової війни з ураженнями спинного мозку, для участі у спортивних змаганнях.

Перші ігри були прототипом параолімпійських ігор і мали назву Сток Мандевільські ігри візочників у 1948 році (за часом проведення збігалися з олімпійськими іграми у Лондоні). Гутман мав мету створити Олімпійські ігри для спортсменів з обмеженими фізичними можливостями. Британські Сток Мандевільські ігри проводилися кожен рік, а у 1952 році з приїздом голландської команди спортсменів-візочників ігри отримали статус міжнародних змагань, в яких брали участь 130 учасників. ІХ Сток Мандевільські ігри, які були відкриті тільки для ветеранів війни, пройшли у 1960 році у Римі. Ці змагання є

офіційно першими параолімпійськими іграми. В Римі змагались 400 спортсменів на візках з 23 країн. З цього часу почався розвиток параолімпійського руху у світі.

Параолімпійський рух в Україні. Параолімпійський рух – найвищий прояв гуманізму минулого тисячоліття. В процесі складних економічних реформ Україна робить ще один крок у систему цивілізованого світового суспільства.

Формування спортивного руху інвалідів України почалося у 1989 році. В той час починають створюватися фізкультурно-спортивні оздоровчі клуби. Внаслідок цього суспільні об'єднання стали основою для створення національної федерації спорту інвалідів з різними ураженнями. Громадськість інвалідів активно боролась за визнання державою соціальної значущості фізкультурно-спортивного руху та необхідності відповідної державної підтримки.

Україна є єдиною державою, в якій створена державна система управління спортом інвалідів та прийнята державна програма їх підтримки. Таким чином, формування організаційних та нормативно-правових основ становлення та розвитку параолімпійського спорту в Україні як єдиного із напрямків у галузі спортивної діяльності, підтверджує необхідність вирішення цієї проблеми на рівні держави.

У 1991 році Верховна Рада України прийняла закон «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні». Відповідно до цього документа була прийнята державна програма, на основі якої у 1992 році в Україні була створена система державних центрів реабілітації і спорту інвалідів, до складу якої входять 600 штатних спеціалістів.

В 1993 році рішенням Президента України був створений центр фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт» та його 27 регіональних відділень, які забезпечують впровадження у життя державної політики про питання фізичної культури та спорту інвалідів в Україні.

Система фізичної культури та спорту інвалідів в Україні включає такі підсистеми:

- лікувально-реабілітаційна;
- фізкультурно-оздоровча;

- масовий спорт інвалідів;
- спорт вищих досягнень, міжнародні змагання.

Робота Українського і регіональних центрів «Інваспорт» направлена на удосконалення системи подальшого розвитку фізичної культури та спорту інвалідів. Досягнення спортсменів-інвалідів на престижних міжнародних змаганнях сприяють зміцненню авторитету України у міжнародному спортивному суспільстві.

Найбільш популярними видами спорту серед інвалідів є легка атлетика (2917 спортсменів), настільний теніс (1513 спортсменів), шахи (1404 спортсмени), футбол (1685 спортсменів), плавання (1050 спортсменів), шашки (1024 спортсмени).

У міжнародному параолімпійському русі Україну представляє Національний комітет спорту інвалідів України, який виконує функції Національного параолімпійського комітету.

За оцінкою Міжнародного параолімпійського комітету, міжнародних спортивних федерацій інвалідів в Україні, спорт інвалідів розвивається високими темпами.

Висновок

Олімпійські ігри – найкрупніші спортивні змагання нашого часу, які займають значне місце у житті молодого покоління нашої планети, сприяють зміцненню співробітництва та об'єднання молоді заради миру, прогресу та демократії.

«Citius, altius, fortius» – «швидше, вище, сильніше» – такий девіз олімпійських ігор, в якому відобразилося прагнення людства до прогресу.

Фізична культура і спорт є одним з основних засобів всебічного та гармонійного розвитку особистості. Спортивним змаганням і найкрупнішим з них – олімпійським іграм – приділяється немала увага.

Список літератури

1 Єрмолова, В.М. Олімпійська освіта: теорія і практика [Текст]: навч. посібник / В.М. Єрмолова; [Мін-во освіти і науки. мол. та спорту.]. – К.: Літера, 2011. – 335 с.

2 Столяров, В.И. Спортивно-гуманистическое воспитание как фактор всестороннего и гармоничного развития личности [Текст] / В.И. Столяров // Научно-технич. прогресс и всестороннее развитие личности, коллектива, региона: [XVI Межзон. семинар, 1988 г.]: тез., докл. – Горький, 1988. – С. 197 – 199.

3 Столяров, В.И. Теоретическая концепция спортивно-гуманистического воспитания детей и молодежи [Текст] / В.И. Столяров // Гуманистическая теория и практика спорта. – 2000. – №3. – С. 21 – 79.

4 Ашмарян, А.П. Теория и методика физического воспитания [Текст] / А.П. Ашмарян. – М.: Просвещение, 1995.

5 Выдрин, В.М. Физическая культура студентов ВУЗов [Текст]: учеб. пособие / В.М. Выдрин, Б.К. Зыков, А.В. Лотоненко. – Воронеж: Из-во ВГУ, 1991.

